

Odborné stanovisko

podľa § 1 ods. (2) písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej ako „Stredisko“) bol dňa xxxx doručený podnet klientky, v ktorom sa dopytovala či je diskrimináciou aj skutočnosť, že klientka v postavení rodiča za škôlku svojich detí platí, pričom deti Ukrajincov majú údajne všetko zadarmo, čo sa týka materských škôl. Stredisko sa k predmetnej veci rozhodlo vydať z vlastnej iniciatívy odborné stanovisko podľa § 1 ods. (2) písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších právnych predpisov (ďalej ako „zákon o zriadení Strediska“), v ktorom posúdilo dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačného zákona) v znení neskorších právnych predpisov (ďalej ako „antidiskriminačný zákon“).

Cudzinec podľa školského zákona

Podľa § 146 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej ako „školský zákon“) „*Cudzinci sú na účely tohto zákona deti a) osôb, ktoré sú občanmi iného štátu alebo osôb bez štátnej príslušnosti, s povoleným pobytom na území Slovenskej republiky, b) žiadateľov o udelenie azylu na území Slovenskej republiky podľa osobitného predpisu, c) Slovákov žijúcich v zahraničí, d) ako žiadatelia o udelenie azylu podľa osobitného predpisu, e) ako cudzinci, ktorí sa nachádzajú na území Slovenskej republiky bez sprievodu zákonného zástupcu.*“. Z citovaného ustanovenia vyplýva, že „cudzincom“ z hľadiska školského zákona nie je akýkoľvek cudzinec, ale len taký, ktorého možno zaradiť do niektorej z piatich uvedených „kategórií“. Do definície cudzinca na účely školského zákona nespadá osoba, ktorá v danom čase nemá povolený pobyt v SR, nie je žiadateľom o azyl, je na území SR v sprievode zákonného zástupcu a zároveň nie je ani Slovákom žijúcim v zahraničí.

Školský zákon zaručuje poskytovanie výchovy a vzdelávania a ubytovanie a stravovanie v školách rovnako, ako občanom SR týmto skupinám osôb: - deťom cudzincov s povoleným pobytom na území SR, - deťom žiadateľov o udelenie azylu, - deťom Slovákov žijúcich v zahraničí, - deťom, ktorými sú cudzinci študujúci na stredných školách podľa § 146 ods. 1 písm. e). Ak ide o základnú školu alebo strednú školu zriadenú

obcou, samosprávnym krajom alebo regionálnym úradom školskej správy, takýmto deťom sa výchova a vzdelávanie poskytuje bezplatne. Rovnako to platí aj v materskej škole týchto zriaďovateľov, ak ide o povinné predprimárne vzdelávanie.¹

Dotácie na deti cudzincov

Dieťaťu utečenca, azyllanta, alebo iného cudzinca legálne sa zdržiavajúceho na území SR, ktoré bude navštevovať materskú školu alebo základnú školu a splní podmienky pre poskytnutie dotácie (zúčastní sa výchovno-vzdelávacieho procesu v materskej škole alebo vyučovania v základnej škole, odoberie stravu a patrí do niektorej z oprávnených skupín detí), je možné poskytnúť aj dotáciu na stravu. Túto dotáciu je možné poskytnúť deťom z domácností, ktoré poberajú pomoc v hmotnej núdzi alebo navštevujú materskú školu alebo základnú školu a v materskej škole alebo v základnej škole je najmenej 50 % detí z domácností, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi.

Rodine, ktorá nepožiadala o poskytnutie pomoci v hmotnej núdzi, resp. o poskytnutie pomoci v hmotnej núdzi požiadala až po začlenení dieťaťa do výchovno-vzdelávacieho procesu, môže byť dotácia na stravu poskytnutá v prípade, ak dieťa navštevuje základnú školu, alebo posledný ročník materskej školy aj z titulu, že zákonný zástupca dieťaťa si na toto dieťa nemôže uplatniť tzv. zvýšený daňový bonus podľa § 33 ods. 1 písm. c) zákona č. 595/2003 o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Túto skutočnosť zákonný zástupca dieťaťa, preukazuje čestným vyhlásením.

Dotáciu na stravu je možné poskytnúť aj dieťaťu, ktoré navštevuje materskú školu alebo základnú školu, ak je toto dieťa z domácnosti, ktorej príjem je mesiac pred uplatnením žiadosti o dotáciu na stravu najviac vo výške životného minima. V takomto prípade zákonný zástupca dieťaťa predkladá formulár na posúdenie príjmu na úrad v územnom obvode, v ktorom sa domácnosť na území SR zdržiava.²

Právne posúdenie z hľadiska dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania

Stredisko s cieľom vydania odborného stanoviska podľa § 1 ods. (2) písm. f) zákona o zriadení Strediska pristúpilo k posúdeniu dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona. Stredisko si dovoľuje uviesť, že diskrimináciou nie je akékoľvek menej priaznivé zaobchádzanie. Porušením zákazu

¹ Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/22334.pdf>

² Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/ba/aktualne-oznamy/uzitocne-informacie-pre-obcanov-ukrajiny-korisna-informacia-dla-gromadan-ukraini-useful-information-for-citizens-of-ukraine.html?page_id=1160080

diskriminácie, resp. nedodržaním zásady rovného zaobchádzania je iba také menej priaznivé zaobchádzanie, ktorého motívom je vrodená charakteristika, alebo iný zákonom chránený znak nerovného zaobchádzania. Prostredníctvom ustanovenia § 8 vymedzuje antidiskriminačný zákon aj prípady tzv. prípustného menej priaznivého zaobchádzania. K dôvodnému záveru o diskriminácii možno dospieť na základe kumulatívnej identifikácie antidiskriminačným zákonom chránenej oblasti právnych vzťahov, zakázaných dôvodov menej priaznivého zaobchádzania, ako aj defíničných znakov jednotlivých foriem diskriminácie. Na základe zisteného skutkového stavu je zároveň nutné vyhodnotiť si otázku toho, či došlo alebo mohlo dôjsť k menej priaznivému zaobchádzaniu.

Prvým krokom právneho posúdenia, ktorý predchádza identifikácii jednotlivých defíničných znakov diskriminácie je v zmysle vyššie uvedeného vyhodnotenie otázky, či v namietanej právnej veci vôbec došlo alebo mohlo dôjsť k menej priaznivému zaobchádzaniu. V predmetnej právnej veci bolo tak potrebné posúdiť, či namietané dotácie poskytované cudzincom v zmysle § 146 ods. 1 školského zákona vo vzťahu ku klientke ako rodičovi dieťaťa, ktoré nemá postavenie cudzinca podľa § 146 ods. 1 školského zákona predstavujú menej priaznivé zaobchádzanie. To či je možné predmetné dotácie poskytované cudzincom v zmysle § 146 ods. 1 školského zákona označiť ako menej priaznivé zaobchádzanie vo vzťahu ku klientke ako rodičovi dieťaťa, ktoré nemá postavenie cudzinca podľa § 146 ods. 1 školského zákona sa odvíja od zodpovedania predbežnej otázky, a teda či uvedené dotácie poskytované cudzincom v zmysle § 146 ods. 1 školského zákona možno považovať za nedôvodné.

Podľa právneho názoru Strediska, dotácie na deti cudzincov v zmysle § 146 ods. 1 školského zákona možno považovať za dôvodné vzhľadom k tomu, že sa vzťahujú na oprávnené skupiny detí, ktoré sú zo sociálne znevýhodneného prostredia, pričom spĺňajú podmienky pre poskytnutie dotácie. Predmetné dotácie, ktoré sa javia ako znevýhodnenie vo vzťahu ku klientke ako rodičovi dieťaťa, ktoré nemá postavenie cudzinca v zmysle § 146 ods. 1 školského zákona, podľa právneho názoru Strediska predstavujú legitímny prostriedok dorovňovania materiálnej nerovnosti vo vzťahu k cudzincom podľa § 146 ods. 1 školského zákona, ktorí pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia. Podľa právneho názoru Strediska je predmetné dorovňovanie materiálnej nerovnosti formou dotácií na deti cudzincov v zmysle § 146 ods. 1 školského zákona v prípade splnenia podmienok pre ich poskytnutie, vrátane preukázateľnej hmotnej núdze, ospravedliteľné. Stredisko zároveň zastáva právny názor, že cieľom prijímania predmetných opatrení vo forme poskytovania dotácií na deti cudzincov nie je znevýhodňovať slovenské deti, ale zabezpečiť dodržiavanie princípu materiálnej rovnosti aj vo vzťahu k deťom cudzincov, ktoré sú zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Stredisko si zároveň dovoľuje dať do pozornosti skutočnosť, že mechanizmus školského stravovania pre deti prichádzajúce z Ukrajiny je rovnaký ako pre tunajších

žiacov, čo znamená, že žiaci v hmotnej núdzi a zo sociálne znevýhodneného prostredia majú hradenú stravu zo strany štátu. Štátni občania Ukrajiny, ktorí sa nachádzajú na území SR, majú možnosť požiadať o pomoc v hmotnej núdzi. Žiadosť sa podáva na úrade práce, sociálnych vecí a rodiny príslušnom podľa pobytu, kde sa takýto občan s rodinnými príslušníkmi zdržiava. Ak deti utečencov z Ukrajiny navštevujú materskú alebo základnú školu na území SR, je možné po splnení podmienok poskytnúť zriaďovateľovi školy na takéto deti dotácie na podporu stravovacích návykov (t. j. ak sa dieťa zúčastní výchovno-vzdelávacieho procesu v MŠ alebo vyučovania v ZŠ alebo SŠ a odoberie stravu).³

V zmysle vyššie uvedeného si Stredisko dovoľuje konštatovať, že v namietanom prípade nedochádza k samotnému menej priaznivému zaobchádzaniu voči klientke ako rodičovi dieťaťa, ktoré nie je v postavení cudzinca podľa § 146 ods. 1 školského zákona v porovnaní s rodičom dieťaťa, ktoré je cudzincom podľa § 146 ods. 1 školského zákona, pričom spĺňa podmienky pre poskytnutie dotácie, a to z dôvodu dorovnávania materiálnej nerovnosti cudzincov v zmysle § 146 ods. 1 školského zákona. Existencia menej priaznivého zaobchádzania je pritom prvým a základným predpokladom diskriminácie. Bez jednoznačnej identifikácie menej priaznivého zaobchádzania nie je možné dospieť k záveru o diskriminácii. To čo sa navonok fakticky javí ako menej priaznivé zaobchádzanie, nemusí byť menej priaznivým zaobchádzaním v zmysle porušenia zákazu diskriminácie.

Záver

Stredisko na základe posúdenia namietanej veci zastáva právny názor, že v prípade poskytovania dotácií na deti cudzincov v oblasti vzdelávania nedochádza k menej priaznivému zaobchádzaniu voči klientke ako rodičovi dieťaťa, ktoré nie je v postavení cudzinca podľa § 146 ods. 1 školského zákona, a to z dôvodu dorovnávania materiálnej nerovnosti cudzincov v zmysle § 146 ods. 1 školského zákona, v prípade jej preukázania. Predmetné dorovnávanie materiálnej nerovnosti predstavuje legitímny cieľ poskytovania dotácií oprávneným skupinám detí cudzincov. V zmysle položenej otázky v podnete, podľa právneho názoru Strediska, diskrimináciou nie je skutočnosť, že klientka v postavení rodiča za škôlku svojich detí platí, pričom deti Ukrajincov majú údajne všetko zadarmo, čo sa týka materských škôl.

³ Dostupné na: <https://www.zsstaratura.sk/clanky-detail/co-musia-urobit-odidenci-z-ukrajiny-aby-mohli-byt-deti-zaradene-do-procesu-vyucby-na-skolach/>